

Galdera finalisten lehenestea.

Trantsizio soziala.

AURKIBIDEA

1. Sarrera
2. Aurrekariak eta galdera finalistak
3. Galderen lehenesta eta justifikazioa
4. Ondorioak

Sarrera

Ongi etorri! Trantsizio sozialari buruzko galderen inguruan egindako bigarren galdategi-txandako emaitzen txostena aurkezten dizugu. Guztira 9 pertsonak elikatu dituzue txostenean agertzen diren emaitzak. Eskerrak eman nahi dizkizugu ariketari eskainitako denboragatik, zuen dedikazioa funtsezkoa izan da honaino iristeko.

Dokumentu honek bi helburu ditu:

- **Inkesten bigarren txandako emaitzak itzultzea.** Zuen interesari eta, batez ere, Gi2030 prozesuaren hurrengo faseetan landuko diren galderak ebaluatzen, fintzen eta hautatzen eman duzuen denborari aitortza egiten diogu itzulketa honen bidez.
- **Gi2030 prozesuaren zehaztasun guztiak jasotzea.** Hurrengo faseetara igaroko diren galderen hautaketa prozesuaren momentu zentrala da, eta, horregatik, hautaketa-ariketa honi buruzko informazio kuantitatiboa eta kualitatiboa jasotzea oso garrantzitsua da.

Jarraian, emaitzen laburpen orokor bat erakutsiko dizuegu. Ondorengo ataletan, banan-banan sakonduko dugu prozesuan zehar landutako galderei emandako balorazioan, haien justifikazioarekin batera.

Aurrekariak eta galdera finalistak.

Aurreko galdetegi-txandetan sei galdera aukeratu ziren bigarren galdetegi honetan lantzeko, hiru osasun sisteman kudeaketaren arloan, eta hiru ongizate sozialaren eta osasun mentalaren inguruan. Jarraian, landutako sei galderak aurkeztuko ditugu. Gi2030 prozesuaren laugarren fasera igarotzeko hautatuak izan diren bi galderak laranja markatuta ikusiko dituzu.

1. Gaia. Osasun sistemen kudeaketa

- **1. Galdera ▶▶ Nola lor dezakegu gorputzaren osasun fisikoaz haratago doan ulerkera gure osasun-sisteman?**
- **2. Galdera ▶▶** Nola murriztu daiteke gizartearen gehiegizko medikalizazioa?
- **3. Galdera ▶▶** Zer egin dezakegu Osakidetza berriro aitzindaria izan dadin?

2. Gaia. Ongizate soziala eta osasun mentala

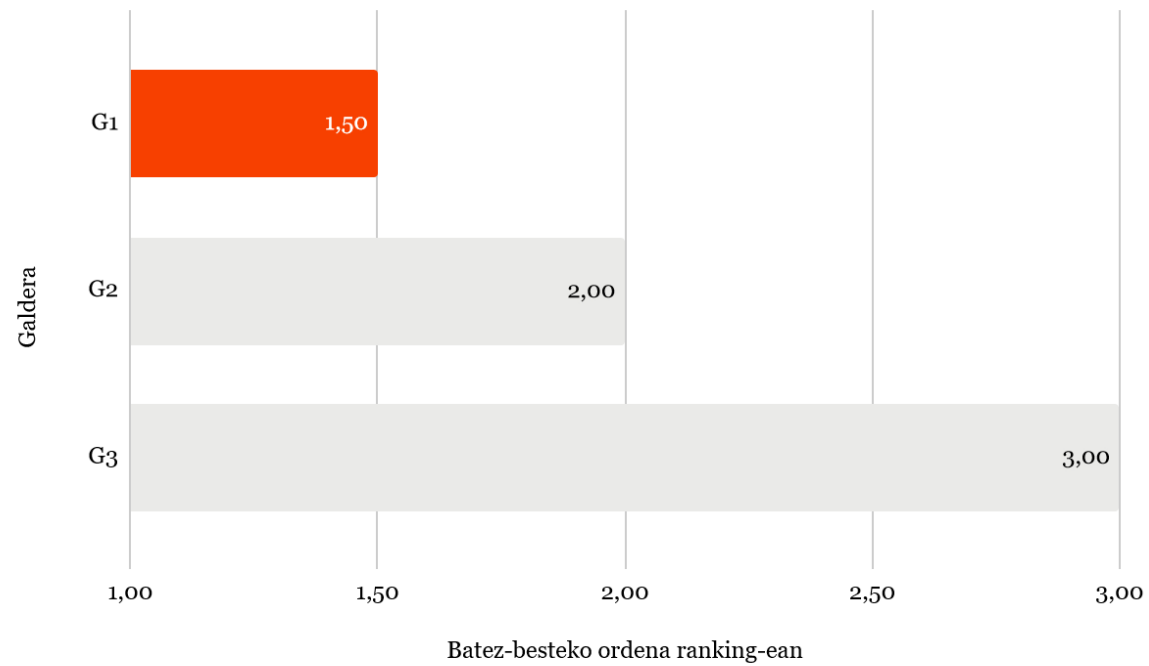
- **1. Galdera ▶▶** Espazio seguruak edo erreferentzia espezifikodunak sortzeaz gain, nola egin aurrera komunikazio kultura bati non pertsonak arazo emozionalak, zaugarritasuna eta ondoeza askatasunez partekatzeko moduan sentitzen diren (desbalorizatuak, estigmatizatuak, epaituak edo diskriminatuak izan gabe)?
- **2. Galdera ▶▶** Nork hartu beharko luke osasun mentalaren lekukoa?
- **3. Galdera ▶▶ Zeintzuk dira gazteen osasun mentala baldintzatzen duten faktoreak?**

Galderen lehenestea eta justifikazioa.

Gogoratzen baduzu, uztailean bete zenuen galdetegian aurreko inkestan hautatutako sei galderak garrantziaren arabera ordenatzeko eskatzen genizun. Zehazki, Gi2030 prozesuan aurrera egiteko esanguratsuena iruditzen zitzaizun galdera lehen postuan jartzea eskatzen genizun, eta, hirugarren postuan, zuretzako garrantzi gutxien zuena. Hiru galdera osasu sistemen kudeaketari buruzkoak ziren, eta beste hiru ongizate sozialari eta osasun mentalari buruzkoak. Jarraian, lehenespen-ariketa horretatik ondorioztatzen diren emaitzak eta emandako justifikazioa aurkeztuko ditugu.

1 Gaia. Osasun sistemen kudeaketa

1. Grafikoa. Galderen ranking-a batez bestekoen arabera, 1= baloratuena eta 3= gutxien baloratuena izanik.

Batez besteko posizio altuena lortu duen galdera **1. Galdera ▶▶ Nola lor dezakegu gorputzaren osasun fisikoaz haratago doan ulerkera gure osasun-sisteman?** izan da. Esanguratsua da 9 parte-hartzaileetatik 7k galdera lehen postuan jarri izana. Galderak duen garrantziaren inguruko akordioa, beraz, oso handia da. Justifikazio gehienek azpimarratzen zuten galderak osasunaren kontzeptu zabalago bat garatu nahi duela, alderdi psikosozialak barne hartzen dituen eta ikuspegi biomediko tradizionala gainditzen duena ("Garrantzitsuena da desmuntatzea osasuna egoera fisiko ona dela, gaixotasunik eza gisa ulertuta. Pertsonaren ikuspegi osoa eta konplexua bultzatu nahi da, beste dimentsio batzuk barne hartzen dituen, hala nola harreman sozialak, politikoak, ekonomikoak, etab. "). Horren ondorioz, gainera, osasun-sistema sare zabalago eta heterogeneoago baterantz birdefinitu behar da, arreta medikoa baino lehen, zaintzaren kultura baloratuko duena. Hala adierazi du parte-hartzaile batek: "Lehentasuna da osasun-sistemaren ikuskera aldatzea, zaintzaren kultura arreta medikoa baino zabalagoa eta heterogeneoagoa den sare baterantz". Honetaz gain, galderaren aukeraketa justifikatzen da osasun mentalaren gaia ere barne hartzen duelako ("Psikologoetan, gizarte-langileetan, gizarte-hezitzaileetan eta pertsonen gaitasunak indartzen dituzten beste alderdi batzuk lantzen dituzten profesioetan inbertitu behar da").

2. Galdera ▶▶ Nola murriztu daiteke gizartearen gehiegizko medikalizazioa? eta **3. Galdera ▶▶ Zer egin dezakegu Osakidetza berriro aitzindari izan dadin?** puntu bateko diferentzia jaso dute batez besteko posizioari dagokionez. Maiztasunei erreparatzen badiegu, ikusiko dugu 2. galdera ez duela parte-hartzaile bakar batek ere jarri lehenik, parte-hartzaileen bi herenek (N = 6) tarteko garrantzia eman diote, eta heren batek (N = 3) hirugarren lekuan jarri du. 3. galderaren kasuan, bi parte-hartzailek lehentasunezko zatia jo dute, beste bik tarteko garrantzia eman diote eta beste bostek azken postuan jarri dute. Aurkeztutako justifikazioek asko aberasten dute analisia. Bi parte-hartzailek argudiatzen dute 2. galdera, gizartearen gehiegizko medikalizazioa nola murrizteari buruzkoa, lehenengoaren baldintzapean dagoela:

"lehenengo galderak adierazten du nola garatu behar den arlo biomedikotik haratago doan [osasunaren] kontzeptua (...) Medikazioa da eredu biomedikoaren tratamendu nagusia, eta, beraz, bigarren galdera horren azpian dago"; "uste dut bigarren galdera lehenengoaren mende dagoela. Eta bi galdera horiek herritar guztiei dagozkiela, sektore profesionalari zein erabiltzaile-sektoreari". Bi parte-hartzailek 3. galderarekin lotzen dute 2. galdera, Osakidetzak erreferentzialtasuna berreskuratzeko hartu beharreko estrategiak aztertzen baititu. 3. galdera hau bigarren lekuan jartzen duen inkestatu, xehetasunez garatzen du bere hautua: osasunaren ikuspegi holista sustatzearen aldekoa da, "gaixotasunik ezatik" haratago doan osasunaren ulerkera lantzearen aldekoa, eta pertsonaren ikuspegi "oso eta konplexura" hurbiltzen dena, "beste dimentsio batzuk barne hartzen dituena, hala nola harreman sozialak, politikoak, ekonomikoak, etab. ". Partaide honek ulertzen du Osakidetzak rol nagusi bat duela paradigma-aldaketa honetan. Eta modu honetara, gizartearen medikalizazioa murriztea, 2. galderan jorratutako gaia, aurrekoaren ondorio bat izango litzateke:

"Ildo honetan, Osakidetzak aukera bat izan dezake, baldin eta bere burua ardatz duen sistema izateari uzten badio, dimentsio soziosanitarioa bultzatzen badu eta beste sistema batzuen balioa (gizarte-zerbitzuak, esaterako) ez mespretxatzeko gai bada. Osasuna arazo mediko soiltzat duen ikuskera mugatuan zentratuta jarraitzen badu, Osakidetzak bikaintasun-maila izateko aukera gutxi ditu. Bikaintasuna ezagutza-sarearen mailaren araberakoa da, ez ezagutzaren espezializazioaren araberakoa. Gizartearen medikalizazioa bere burua ardatz duen ikuskera mediko mugatu baten ondorio zuzena da (...). Medikuntza arreta-maila bera duten zaintza heterogeneoen sare baten barruan garatzen den neurrian, litekeena da biztanleriaren medikalizazio gorakorra gaur egungo arazoa izateari uztea. Beraz, lehentasuna osasun-sistemaren ikuskera aldatzea da (zainketaren kultura arreta medikoa baino gehiago baloratuko duen sare zabal eta heterogeneoago baterantz). Zaintzara bideratutako kultura eta baliabideak aldatuta, baliteke Osakidetzak bere izen ona berreskuratzea, zaintza arazo sozial gisa ulertzen duen erakunde gisa, eta ez arazo mediko gisa. "

Osasun-sistemaren bikaintasuna osasunaren ikuskera biomedikoa zabaltzeko gaitasunarekin erlazionatzeaz gain, testigantza honek ezagutzaren hiperespezializazioarengandik alde egiten duen, eta ezagutza-sareen aldeko apustua egiten duen bikaintasunaren ikuspegi bat proposatzen du. Trantsizio honek medikalizaziorako joera ere aldatuko luke. Beste parte-hartzaile batek antzeko argudioak erabiltzen ditu, Osakidetzaren bikaintasuna medikalizazioaren murrizketarekin lotzen baitu, eta bi hauek osasunaren ikuspegi nagusi eta murriztua gainditzeko beharrarekin:

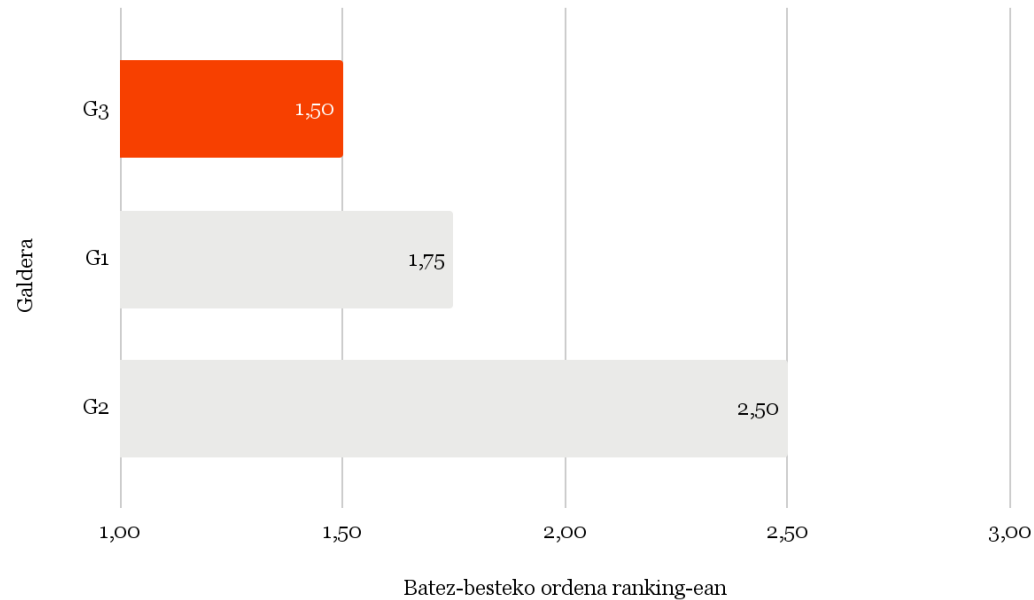
“Nire ustez, pertsona baten osasunak fisikotik haratagoko alderdiak hartzen ditu barne, eta arazo fisikoak, askotan, somatizazioak eta gure errealitateari aurre egiteko moduaren ondorioak dira; beraz, pertsona bakoitzaren trebetasun pertsonalak eta sozialak hezi, entzun eta sustatu behar dira. Arazo "fisikoa" duen pertsonaren errealitateari arreta gehiago eskainiko balitzaio, medikalizazio handiegia gutxituko litzateke, eta Osakidetza erreferente izango litzateke pertsona bere osotasunean ondo artatzeko. Psikologoengan, gizarte-langileengan, gizarte-hezitzaileengan eta pertsonen gaitasunak indartzen dituzten beste alderdi batzuk lantzen dituzten profesionalengan inbertitu behar da.”

Inkestatu batzuek Osakidetzaren egoerari buruzko kezka adierazi dute. Inkesta egin duen emakume batek 3. galdera jarri du lehenik eta behin, eta "medikalizazioari buruzko sinesmenen, ohitura pertsonalen eta sozialen" aldaketa lotu du "gorputza eta osasuna merkatu-nitxoak edo negozio-aukerak" direlaren ikuspegia aldatzearekin. Hori "arrakasta-aukerek egin daiteke soilik osasun-arloko eta hezkuntza-arloko politika publikoetatik egiten bada, baita komunikabideen erabilera pedagogiko eta zorrotzarekin ere, "oztopoak oztopo... merkatua barne". Ildo horretan, Osakidetzari buruzko galdera ere egin duen inkestatu batek kezka agertu du erakunde horren bilakaerarekiko: "inkesta askok aitortzen duten bezala, gizartean kezka handia dago Osakidetzaren bilakaerarekin (gero eta balorazio okerragoak jasotzen ari da). Gure

osasan-sistema publikoaren oinarria dela kontuan hartuta, lehentasunezkoa da Osakidetza indartzea. Prebentzioa oinarri historikoa da OMS-en arabera, eta hori galtzen ari da. Beraz, premiazkoa da egoera hori iraultzea. "

2. Gaia. Ongizate soziala eta osasun mentala

2. Grafikoa. Galderen ranking-a batez bestekoen arabera, 1= baloratuena eta 3= gutxien baloratuena izanik.

Gai honetan lehendabizi geratutako galdera **3. Galdera ▶ Zeintzuk dira gazteen osasun mentala baldintzatzen duten faktoreak?** izan da. Galderaren justifikazioak galderak eskaintzen duen ikuspegi orokorrean eta beste biak hartzeko gaitasunean zentratu ziren ("Lehenengo galdera orokorragoa da, erantzuteko aukera gehiago daude"; "Lehenik eta behin, gaia modu orokorrean jorratzen duelako eta, gainera,

norbaiten erantzukizunaren beharra planteatzen duelako"). Gainera, onartu zen galdera horrek garrantzi handia duela, osasun mentalak garrantzi handia duelako gizartean, eta nabarmendu zen beharrezkoa dela harekin lotutako estigmatizazioa desagerrarazteko bideak bilatzea ("1. galdera lehentasunezkoa iruditzen zait, osasun mentalak gure gizartean duen garrantziagatik"). Nabarmendu zen, halaber, galdera hori gehiago bideratzen dela diagnostikora konponbideak bilatzera baino, gizarte-faktoreekin eta familien bizi-kalitatearekin eta gizarte-harremanekin lotutako egiturari heltzea iradokiz.

Honen atzetik **1. Galdera ► Espazio seguruak edo erreferentzia espezifikodunak sortzeaz gain, nola egin aurrera komunikazio kultura bati non pertsonak arazo emozionalak, zaurgarritasuna eta ondoeza askatasunez partekatzeko moduan sentitzen diren (desbalarizatuak, estigmatizatuak, epaituak edo diskriminatuak izan gabe)?** doa. Galdera rankingeko lehen postuan jartzea erabaki zuen parte-hartzaile batek argudiatu zuen osasun mentalaren arloko erantzukizuna maila kolektibo batean jartzeko beharra: "osasun mentalaren zaintza nori dagokion edo nola eskuordetu behar den erabakitzeak haratago doa. Baliabide edo eragile espezializatuen beharra onartuz, osasun mentala erantzukizun kolektibo gisa tratatzen du, pertsonen duintasunarekiko errespetua eta komunikazio-askatasuna azpimarratuz". Ideia horrekin bat dator beste parte-hartzaile bat, "egiturazkoagoa ikusten dut". Antzeko ildoan, beste erantzun batek galdera honek osasun mentalaren ikuspegi integralarekin duen lotura adierazten du, 3. galderan islatzen dena: "osasun mentaleko faktoreak ez dira medikoak, sozialak dira (...) horrela posible da espazio seguruetan eta erreferenteetan pentsatzea". Hala ere, parte-hartzaile batek zalantzan jartzen du ea osasun mentalarekin lotutako arazoaren konponbidea komunikazioaren kultura baten bidez konpon daitekeen, eta aurretiko diagnostiko on baten beharra azpimarratzen du (3. galdera). Diagnostikoa berak aurreratzen du: "Egungo belaunaldietan nagusi dira indibidualismo basatia, zorion eta errealizazio pertsonalaren betebeharra, guraso-eredu horizontalagoa, irudiaren lehentasuna, etab.; idealizazioaren eta niaren

patologiak sortzen dituztenak, antsietate (angustia) eta acting-out krisiekin, eta mota desberdineko arazo konduktualekin...". Gaineratzen du: "kausen diagnostiko onik eta aukera terapeutiko eta hezigarrien ulermen sakonik ez badago, ez da argi ikusten sufrimendu hori guztia komunikazioaren kulturak, ardura nork hartzen duen edo espazioen sorrerak arinduko duten".

2. Galdera ►► Nork hartu beharko luke osasun mentalaren lekukoa? hirugarren tokian geratu da. Parte-hartzaile batek azpimarratu du beharrezkoa dela galdera horretan pentsatzea, izan ere "arreta handia falta zaie familiei jakiteko nola aurre egin, oro har, hezkuntza-arazoei, eta osasun mentaleko arazo bat atzematen denean, nola kudeatu jakiteko". Beste batek galdera honen garrantzia adierazten zuen, "orokorra" zelako eta "erantzukizunak" bilatzen zituelako. Hain zuzen ere inkestatu batek erantzukizunekin lotutako kezka adierazten du; alegia, galdera honek "osasun mentala partzializatzeraz bultzatzea dezakeela, gaitasunen arabera", eta genero politiken transbertsalitatea hartzen du erreferentzia bezala osasun mentaleko politika diseinatzeko: "interesgarriagoa da osasun mentala maila guztietatik txertatzea, genero-berdintasunarekin egiten ari diren bezala". Beste erantzun baten arabera, bateragarriak dira osasun mentalaren ikuspegi integral bat eta hau tratatzeko ad hoc erakunde bat sortzea: "proposatutako rankingak nor [den osasun mentalaren arduraduna] lehenesten du. Jakina, ezin da medikuntzaren eremua izan (osasun mentalaren arazoa pertsonen medikalizazioa areagotuz konpontzeko joera baitu). Osasun mentala erakunde berri batek hartu behar du bere gain, bakarra, zeinetan medikuntzaren pisua osasun mentala ulertzeko ikuspegi sozial eta komunitarioekin orekatuta egongo den".

Ondorioak.

Emandako balorazio eta justifikazioetan oinarrituta, galdera multzo bakoitzerako honako ondorio hauek atera daitezke:

1. Gaia. Osasun sistemen kudeaketa

- **1. Galdera ▶▶** Nola lor dezakegu gorputzaren osasun fisikoaz haratago doan ulerkera gure osasun-sisteman?, argi eta garbi identifikatu zen garrantzitsuenezkotzat, parte-hartzaile gehienek lehenengo postuan jarri zutelarik. Gehienbat, osasunaren ikuspegi zabalago baterantz doan osasun-sistemaren berdefinizioaren alde egiten duelako, alderdi psikosozialak barne hartzen dituen eta ikuspegi biomediko tradizionala gainditzen dituen.
- **2. Galdera eta 3. Galdera ▶▶** Nola murriztu daiteke gizartearen gehiegizko medikalizazioa? eta Zer egin dezakegu Osakidetza berriro aitzindaria izan dadin? antzeko posizioak lortu zituzten, baina parte-hartzaileek adierazi zuten 2. galdera 1. galderaren mende zegoela. Osasunaren ikuspegi biomediko estua gainditzearen garrantzia nabarmendu zen, medikalizazioari heltzeko eta Osakidetzaren bikaintasuna hobetzeko.

2. Gaia. Ongizate soziala eta osasun mentala

- **3. Galdera ▶▶** Zeintzuk dira gazteen osasun mentala baldintzatzen duten faktoreak?, garrantzitsuenezkotzat jo zen, eta parte-hartzaile gehienek lehenengo postuan jarri zuten. Galdera hau bere ikuspegi orokorragatik eta gazteen osasun mentalarekin lotutako hainbat faktoreri heltzeko duen gaitasunagatik baloratu zen modu egokian.

- **1. Galdera ▶▶** Espazio seguruak edo erreferentzia espezifikodunak sortzeaz gain, nola egin aurrera komunikazio kultura bati non pertsonak arazo emozionalak, zaugarritasuna eta ondoeza askatasunez partekatzeko moduan sentitzen diren (desbalorizatuak, estigmatizatuak, epaituak edo diskriminatuak izan gabe)?, bigarren tokian kokatu zen, eta komunikazio irekiaren kultura sustatzeko behararekin eta osasun mentalaren inguruko estigma murriztearekin lotu zen.
- **2. Galdera ▶▶** Nork hartu beharko luke osasun mentalaren lekukoa?, hirugarren lekuan kokatu zen, osasun mentalaren ikuspegi integralaren behararen eta haren gaineko erantzukizunaren inguruko iritziak piztuz.

Laburbilduz, bi gaietan ikuspegi biomediko estuak gainditzearen garrantzia, osasunaren ikuspegi zabalagoa sustatzearen garrantzia eta osasun mentalarekin lotutako alderdi sozialak eta kulturalak jorratzearen garrantzia nabarmentzen dira. Gainera, komunikazio irekiaren kultura eta osasun mentalaren inguruko estigmaren murrizketa azpimarratzen dira.